

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Збірник текстів і завдань
до практичних занять з навчальної дисципліни
"УКРАЇНСЬКА МОВА
(за професійним спрямуванням)"
для іноземних студентів
усіх напрямів підготовки
всіх форм навчання

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2016

Затверджено на засіданні кафедри українознавства і мовної підготовки іноземних громадян.

Протокол № 8 від 24.03.2016 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: О. С. Дьолог
І. І. Сметана

Збірник текстів і завдань до практичних занять з навчальної 3-41 дисципліни "Українська мова (за професійним спрямуванням)" для іноземних студентів усіх напрямів підготовки всіх форм навчання : [Електронне видання] / уклад. О. С. Дьолог, І. І. Сметана. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 54 с.

Подано основні правила української граматики, лексико-граматичний матеріал, що містить пояснення складних випадків слововживання та творення граматичних форм, завдання на закріплення правил української граматики, тексти для аудиторної або самостійної роботи із завданнями до текстів, словник основних економічних термінів.

Рекомендовано для іноземних студентів усіх напрямів підготовки всіх форм навчання.

Вступ

Практичне засвоєння української мови як засобу професійного спілкування є одним із головних напрямів навчання іноземних студентів в Україні. Реалізація цього завдання потребує ефективної взаємодії між засвоєнням знань та активізацією навчальних можливостей студентів. Збірник із навчальної дисципліни "Українська мова (за професійним спрямуванням)" пропонує для іноземних студентів різноманітні тренувальні вправи та професійно орієнтовані тексти різного ступеня складності, до яких додано усні та писемні завдання, що допоможуть кращому засвоєнню лексичного матеріалу. Таким чином, збірник забезпечує сприятливі умови для навчання іноземних студентів, збагачення їхнього словникового запасу, сприяє розвитку комунікативної компетентності, яка передбачає вміння читати українські слова, відповідати на запитання українською мовою, знання економічних термінів, вміння використовувати їх у професійному мовленні, вміння усно переказувати текст тощо.

У збірнику наведено вправи, які допоможуть студентам засвоїти основні правила з орфографії, лексикології, морфології та синтаксису, виробити практичні навички грамотного письма тощо. Завдання творчого характеру сприятимуть розвитку зв'язного мовлення.

Збірник містить словник основних економічних термінів, який допоможе іноземним студентам сприймати професійно орієнтовані тексти.

Тексти та завдання, подані в збірнику, можуть бути використані й для аудиторної роботи, і для самостійної. До текстів додано вправи, які студент має виконати усно й письмово. Такі завдання допоможуть іноземним студентам глибше зрозуміти та засвоїти текстовий матеріал, удосконалити навички володіння українською мовою та підготуватися до успішного складання іспиту з навчальної дисципліни.

Практичні заняття 1 – 3

Українські літери та звуки. Будова слова.

Рід іменників

Алфавіт сучасної української літературної мови складається з 33 літер: А а, Б б, В в, Г г, Ґ ґ, Д д, Е е, Є є, Ж ж, З з, И и, І і, Ї ї, Й й, К к, Л л, М м, Н н, О о, П п, Р р, С с, Т т, У у, Ф ф, Х х, Ц ц, Ч ч, Ш ш, Щ щ, Ъ ъ, Ю ю, Я я.

Таблиця 1

Український алфавіт. Літери та звуки

Літери	Звуки	Звукова співвідносність із російською мовою	Назва літери
1	2	3	4
Аа	[а]	[а]	а
Бб	[б]	[б]	бе (бэ)
Вв	[в]	[в]	ве (вэ)
Гг	[г]	[h], [г]	ге (hэ)
Ґґ	[г']	[g], [г]	ге (gэ)
Дд	[д]	[д]	де (дэ)
Ее	[е]	[э]	е (э)
Єє	[е] – після м'якого приголосного; [je]	[э] – після м'якого приголосного; [j э]	je (jэ)
Жж	[ж]	[ж]	же (жэ)
Зз	[з]	[з]	зе (зэ)
Ии	[и]	[и] и [ы]	и (ы)
Іі	[і]	[и]	і (и)
Її	[ji]	[ji]	ji (ji)
Йй	[j]	[j]	йот
Кк	[к]	[к]	ка
Лл	[л]	[л]	ел (эл)
Мм	[м]	[м]	ем (эм)

1	2	3	4
Нн	[н]	[н]	ен (эн)
Оо	[о]	[о]	о
Пп	[п]	[п]	пе (пэ)
Рр	[р]	[р]	ер (эр)
Сс	[с]	[с]	ес (эс)
Тт	[т]	[т]	те (тэ)
Уу	[у]	[у]	у
Фф	[ф]	[ф]	еф (эф)
Хх	[х]	[х]	ха
Цц	[ц]	[ц]	це (цэ)
Чч	[ч]	[ч]	че (чэ)
Шш	[ш]	[ш]	ша
Щщ	[шч]	[шч]	ща
Ь	–	–	м'який знак
Юю	[у] - після м'якого приголосного; [jy]	[у] - після м'якого приголосного; [jy]	ју
Яя	[а] - після м'якого приголосного; [ja]	[а] - після м'якого приголосного; [ja]	ја

Завдання 1. Прочитайте слова. Назвіть літери, з яких вони складаються, які звуки ними позначено.

Університет, ректор, викладач, студент, аудиторія, стаття, лекція, підручник, бібліотека, презентація, реферат, знання, гроші, документ.

Завдання 2. Розташуйте в алфавітному порядку назви місяців.

Січень, лютий, березень, квітень, травень, червень, липень, серпень, вересень, жовтень, листопад, грудень.

Завдання 3. Прочитайте слова, поставте в них наголос. Значення невідомих слів з'ясуйте за словником.

Вправа, мова, справа, переказ, малюнок, година, хвилина, тиждень, понеділок, вівторок, середа, четвер, п'ятниця, субота, неділя, перерва, заняття, адреса, будинок, поверх.

Завдання 4. Поставте питання до поданих слів хто це? або що це?

Письменник, газета, заява, батько, сім'я, папір, словник, ведмідь, брат, книга, музей, професор, корпус, студент, кабінет, голуб, факультет, кафедра, сестра, білет.

Завдання 5. Визначте рід поданих іменників і запишіть їх у три колонки.

Зразок: чоловічий рід жіночий рід середній рід
зошит парта вікно

Журнал, звук, буква, словосполучення, наголос, речення, календар, крапка, посібник, виробництво, вправа, відсоток, завдання, місяць, літо, весна, зима, осінь, літр, кілометр, тире, знак, дочка, число, гуртожиток, сестра, прибуток, суспільство, герой, телефон.

Завдання 6. Запишіть подані іменники у множині.

Зразок: продавець — продавці

Покупець, товариш, споживач, фахівець, селище, виробник, явище, місто, поле, вікно, посередник, мрія, постачальник, товаровиробник, прапор, година, хвилина.

Готуймося до іспиту

Завдання 7. Прочитайте, зверніть увагу на місце наголосу в словах:

Консульта́нт, бі́знес, ме́тод, ве́ксель, ста́вка, конкуре́нція, регулюва́ння, по́слуга, спеціаліза́ція, потенціа́л, рі́вень, краї́на, га́лузь, систе́ма, пропо́рція, купі́вля-про́даж, відно́сини, спожива́ч, о́бсяг, фа́ктор, комплекс.

Завдання 8. Утворіть словосполучення за моделлю, узгоджуючи слова в роді та числі.

а) прикметник – іменник

A₁ – N₁

Традиційна, бізнес; історичний, розвиток; фінансовий, ресурси; пасивна, дохід; політичний, середовище; законодавчий, термінологія; приватний, банк; господарський, об'єднання; податковий, звітність; державний, установа; некомерційний, організації; ефективна, розподіл.

б) іменник – іменник

N₁ – N₂

Отримання, прибуток; власник, підприємство; сфера, виробництво; оплата, праця; продаж, товари; види, бізнес; рівень, освіта; виплата, громадяни; розширення, виробництво; виконання, робота; заява, бухгалтер; система, захист; темпи, інфляція; випуск, сертифікати; втрата, вартість; оцінка, товар.

Завдання 9. Розподіліть економічні терміни за родами. Значення незнайомих слів знайдіть у словнику.

Депонент, інфраструктура, менеджмент, пай, ратифікація, трансфер, дивіденд, господарство, сертифікат, регрес, лептимність, реверс, споживання, номінал, пасив, експерт.

Робота з текстами

Текст 1. Бізнес

Словник

Діяльність – деятельность	Пов'язаний – связан
Спрямований – направлен	Промисловість – промышленность
Отримання – получение	Протилежний – противоположный
Прибуток – прибыль	Досягти – достичь
Залежати – зависеть	Користуватися – пользоваться
Керувати – управлять	Потрібно – нужно

Бізнес – це діяльність, спрямована на отримання прибутку від продажу товарів, надання послуг, виконання робіт.

Бізнесом можна займатися в різній сфері – у сфері виробництва певної техніки, у сфері продажів, у сфері надання послуг.

Є різні види бізнесу – малий і великий. Усе залежить від того, якою фірмою керує людина.

Також бізнес поділяють на традиційний і нетрадиційний. До традиційного належить такий бізнес, який пов'язаний з виробництвом, промисловістю, сферою послуг, торгівлею. В основному в традиційному бізнесі людина, що працює у такій організації, отримує лінійний дохід (це той дохід, який ви отримуєте, коли працюєте). Нетрадиційний бізнес – це інший бізнес, який деякою мірою протилежний традиційному. У такому бізнесі людина може мати як пасивний (той вид доходу, який надходить вам постійно, навіть якщо ви не працюєте), так і лінійний дохід.

Щоб кожній людині досягти успіху в бізнесі, потрібно знайти товар, послугу, яка користується попитом. Для цього потрібно проаналізувати ринок, і почати діяти. Лише тоді в бізнесі можна досягти успіху.

Завдання до тексту

Завдання 10. Допишіть речення.

1. Бізнес – це діяльність, спрямована на отримання прибутку
2. Бізнесом можна займатися в різній сфері
3. Є різні види бізнесу
4. Також бізнес поділяють на традиційний
5. До традиційного належить такий бізнес
6. Нетрадиційний бізнес – це інший бізнес
7. У такому бізнесі людина може мати
8. Щоб кожній людині досягти успіху в бізнесі, потрібно знайти
9. Потрібно проаналізувати ринок
10. Тоді в бізнесі можна досягти

Завдання 11. Складіть план тексту й перекажіть його зміст.

Текст 2. Моя сім'я

Словник

Гуртожиток – общежитие	Сподіватися – надеяться
Залишитися – остаться	Окремо – отдельно
Батько – отец	Заміжня – замужняя
Приватний – частный	Чоловік – муж
Підприємець – предприниматель	Телефонувати – звонить по телефону
Працювати – работать	Додому – домой
Вчителька – учительница	

Мене звать Артем. Я студент Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця. Я живу в гуртожитку.

У моєму рідному місті залишилась моя сім'я. Наша сім'я велика і дружна. Мій батько приватний підприємець. Його звать Сергій Петрович. Йому 45 років. Моя мама працює в школі. Вона вчителька англійської мови. Мою маму звать Тетяна Іванівна. Їй 43 роки.

У мене є молодша сестра – Оксана. Оксана вчиться у школі. Через три роки вона закінчить школу. Я сподіваюсь, що вона теж приїде навчатися до Харкова.

Моя старша сестра Лариса живе окремо. Вона вже заміжня. Лариса та її чоловік – інженери. У них є маленький синочок. Його звать Тарас. Йому 2 роки. Він мій племінник. Я люблю з ним гратися, коли приїжджаю додому.

Я люблю свою сім'ю та часто телефоную додому.

Запитання до тексту:

1. Де навчається Артем?
2. Де він живе?
3. Де живе сім'я Артема?
4. Розкажіть про батька Артема.
5. Розкажіть про матір Артема.
6. Розкажіть про молодшу сестру Артема.
7. Розкажіть про старшу сестру Артема.
8. З ким любить гратися Артем, коли приїжджає додому?

Практичні заняття 4 – 6

Позначення м'якості на письмі. Дієслово

Завдання 1. Запишіть у дві колонки: 1) слова, у які вставили м'який знак; 2) слова, у які не треба вставляти м'якого знака.

Шіст..., лін..., молод..., жит...тя, тін..., загал...ний, голуб..., с...омий, камін...ня, борот...ба, українець..., піч..., абзац..., біл..., бат...ко, п'ят...десят, пал...ці, українс...кий.

Завдання 2. Перепишіть. Вставте пропущені літери. Зверніть увагу на умови чергування голосних.

В...сім – в...сьми, Харк...в – Харк...ва, с...л – с...ла, с...м – с...ми, г...ра – г...рка, кор...нь – кор...ня, сл...во – сл...в.

Завдання 3. Запишіть дієслова, від яких утворені подані іменники.

Зразок: існування – існувати

Зберігання, створення, використання, функціонування, здійснення, залучення, формування, споживання, підписання.

Завдання 4. Від поданих дієслів утворіть іменники.

Зразок: визначати – визначення.

Включати, формувати, відновлювати, зростати, примножувати, формувати, регулювати, зменшувати, збільшувати, примножувати.

Завдання 5. Прочитайте дієслова, визначте дієвідміну. Провідмінійте дієслова за особами у теперішньому часі.

Писати, терпіти, залучати, бачити, творити, читати, стояти, укладати, казати, малювати, говорити, пояснювати.

Готуймося до іспиту

Завдання 6. Прочитайте, зверніть увагу на місце наголосу в словах:

Предме́т, матеріа́л, відпочіно́к, восе́ні, відпу́стка, узбере́жжя, креди́т, това́р, о́блік, тари́ф, ри́нок, до́лар, гривня, ка́ртка, банкру́т, папе́ри, робо́та, гонора́р, уго́да, гро́ші.

Завдання 7. Утворіть словосполучення за моделлю, узгоджуючи слова в роді та числі.

а) прикметник – іменник

A₁ – N₁

Економічний, університет; приватний, фірма; акціонерний, товариство; людський, суспільство; єдине, товар; грошові, ринок; товарний, форма; взаємний, згода; оптовий, товари; загальна, еквівалент; грошовий, господарство; біржовий, ціна.

б) іменник – іменник

N₁ – N₂

Система, економіка; кошторис, установа; ціна, акція; теорія, держава; обмін, продукт; резерв, обіг; прийняття, вклади; перевірка, товар; закон, вартість; система, ціни; прогнозування, ринок; режим, внески; вартість, гроші; обмін, товари; рух, товари; функція, продаж.

Завдання 8. Розподіліть економічні терміни за родами. Значення незнайомих слів знайдіть у словнику.

Кредит, похибка, валюта, вкладення, акт, промисловість, виробництво, мито, інвестор, аудит, банкнота, управління, економіка, економіст, роботодавець, вкладник.

Робота з текстами

Текст 1. Виникнення грошей

Словник

Гроші – деньги	Стверджувати – утверждать
Найважливіший – самый важный	Домовитися – договориться
Виробництво – производство	Згода – согласие
Виникнути – появиться, возникнуть	Запровадження – введение
Зачарувати – очаровать	Простежувати – проследивать
Працювати – работать	Надходити – поступать
Страждати – страдать	Відбуватися – происходить
Використати – использовать	Збіг – совпадение
Отримання – получение	Угода – соглашение
Витрачання – расходование	Власник – собственник
Налічувати – насчитывать	Потребувати – нуждаться
Годувати – кормить	Посередник – посредник
Безпосередньо – непосредственно	Загальний – общий
Пояснювати – объяснять	Вартість - стоимость

Гроші й ціни є найважливішими компонентами товарної форми виробництва, що слугують своєрідним цементом для системи товарної економіки. Гроші виникли дуже давно. Це один із найвизначніших витворів людського суспільства. Вони зачаровують людей. Заради них люди працюють, через них навіть страждають, вигадують найвитонченіші способи їх отримання і витрачання. Гроші – це єдиний товар, який не можна використати інакше, як витрачаючи їх. Вони не годують людей, не одягають, але люди майже все роблять для грошей, і гроші майже все роблять для людей.

Історія грошей налічує вже тисячоліття. Учені неоднаково пояснюють процес виникнення грошей. Одні з них вважають, що гроші виникли стихійно в результаті розвитку обміну. Інші стверджують, що люди домовилися, дійшли взаємної згоди щодо запровадження грошей. Хоча простежується кілька етапів у їхньому розвитку.

На початку цивілізації один продукт безпосередньо обмінювався на інший, нині такий обмін називають бартером. Для обміну регулярно надходила незначна кількість продуктів (продукти скотарства, землеробства чи ремесла). Прямий обмін продукту на продукт відбувався лише за умови збігу бажань учасників угоди. Наприклад, власникові сокири потрібен був

хліб, але власник хліба потребував не сокири, а м'яса. Безпосереднього обміну сокири на зерно не відбувалося. Тому з'явився посередник в обміні товарів, що його називають загальним еквівалентом. Поява загального еквівалента означає виникнення грошей, точніше товарних грошей, які мають внутрішню вартість.

Завдання до тексту

Завдання 9. Допишіть речення

1. Гроші й ціни є
2. Гроші – один із найвизначніших витворів
3. Заради грошей люди працюють
4. Історія грошей налічує
5. Одні вчені вважають, що гроші
6. Інші стверджують, що люди домовилися
7. На початку цивілізації один продукт безпосередньо
8. Прямий обмін продукту на продукт відбувався

Завдання 10. Складіть план тексту й перекажіть його зміст.

Текст 2. Мій робочий день

Словник

Прокидатися – просыпаться	Тривати – продолжаться
Снідати – завтракать	Зазвичай – обычно
Зручний – удобный	Щодня – каждый день
Запізнюватись – опаздывать	Зустрічатись – встречаться

Мене звать Олександр. Я студент. Я навчаюсь у Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця на факультеті міжнародних економічних відносин.

Заняття в університеті починаються о восьмій тридцять. Я живу у гуртожитку. Прокидаюся о сьомій годині. Умиваюся, одягаюся і снідаю. Через тридцять хвилин я вже виходжу до університету.

На заняття я їду на метро. Це дуже зручний вид транспорту. Поїзди в метро йдуть часто, не запізнюються. У вагонах світло і тепло. Моя поїздка триває 15 хвилин.

Зазвичай у мене буває по три пари занять щодня. Третя пара закінчується о тринадцятій сорок п'ять. Якщо я не йду після занять

в бібліотеку і не зустрічаюся із друзями, то я їду до гуртожитку. Там я обідаю. А після обіду виконую домашні завдання, готуюсь до практичних занять, читаю конспекти лекцій.

Увечері я зустрічаюся із друзями. Ми часто гуляємо, бо Харків – красиве місто. А ще ми з друзями любляємо ходити до кінотеатрів.

Я стараюся лягати спати не пізно. Приблизно об одинадцятій годині вечора. Але це у мене не завжди виходить.

Запитання до тексту:

1. Де навчається Олександр?
2. Коли починаються заняття в університеті?
3. Коли Олександр прокидається?
4. На якому виді транспорту Олександр їде на заняття?
5. Чому Олександр любить їздити на метро?
6. Скільки хвилин він їде на заняття?
7. Коли в Олександра закінчуються заняття в університеті?
8. Що Олександр робить після занять?
9. Що Олександр робить увечері?
10. Коли Олександр лягає спати?

Практичні заняття 7 – 9

Іменник. Особливості відмінювання чоловічих і жіночих прізвищ.

Невідмінювані іменники

Завдання 1. Провідмініяйте подані іменники в однині та множині.

Книга, підручник, вікно, план, місто, аудиторія, документ, країна, слово, внесок, зошит, папка, працівник, радість.

Завдання 2. Від поданих імен утворіть жіночі та чоловічі імена по батькові.

Степан, Василь, Євген, Володимир, Геннадій, Ілля, Ігор, Кирило, Станіслав, Федір, Семен, Сергій, Михайло, Олексій, Арсеній, Тарас, Пилип, Єгор, Дмитро, Віктор.

Завдання 3. Прочитайте та провідмінійте подані слова.

Семененко Сергій Андрійович, Семененко Надія Артемівна, Корюгін Петро Леонідович, Корюгіна Марина Іванівна, Кохан Семен Петрович, Кохан Галина Максимівна.

Завдання 4. Прочитайте, запишіть і запам'ятайте невідмінювані іменники.

Авеню, аташе, ампула, какао, депо, пальто, кіно, портмоне, алое, таксі, кенгуру, шимпанзе, какаду.

Завдання 5. Прочитайте, вставте, де потрібно, апостроф.

М...ята, сім...я, зв...язок, зор... я, п...юре, пір...я, бур...як, бур...ян, подвір...я, здоров...я, обов...язок, арф...яр, солов...ї, б...юро.

Готуймося до іспиту

Завдання 6. Прочитайте, зверніть увагу на місце наголосу в словах.

Креді́т, бала́нс, дискóнт, фонд, та́ктика, завда́ток, організа́ція, това́р, ре́йтинг, пода́ток, зако́н, дору́чення, експе́рт, депозі́т, е́кспорт, зв'язо́к, партне́р, рефо́рма, торго́вля, контро́ль.

Завдання 7. Утворіть словосполучення за моделлю, узгоджуючи слова в роді та числі.

а) прикметник – іменник

A₁ – N₁

Експортний, продукція; іноземна, капітал; податковий, законодавство; національний, економіка; діловий, зв'язки; ринковий, структура; фінансовий, забезпечення; обов'язкова, податок; юридичний, особа; грошовий, одиниця; валютний, резерви; відсотковий, ставка.

б) іменник – іменник

N₁ – N₂

Функціонування, гроші; міра, вартість; засіб, обмін; проведення, реформи; залучення, капітал; частина, заробіток; способи, розрахунки; штамп, держава; діяльність, підприємство; розпорядження, банк; оплата, покупки; прибуття, товар; теорія, гроші; ставка, відсотки; термін, кредит; якість, застава.

Завдання 8. Розподіліть економічні терміни за родами. Значення незнайомих слів знайдіть у словнику.

Капітал, біржа, інвестиція резюме, розпродаж, банк, компенсація, збут, фактура, кон'юнктура, реєстр, інвентаризація, рахунок, заощадження, депозит, дотація.

Робота з текстами

Текст 1. Функції грошей

Словник

Вартість – стоимость	Карбувати – чеканить
Засіб обміну – средство обмена	Вага – вес
Нагромадження - накопление	Засвідчено – засвидетельствовано
Суть – сущность	Змога – возможность
Зручність – удобство	Уникнути – избежать
Країна – страна	Незручності – неудобства
Посередник – посредник	Створення – создание
Зливok – слиток	Певний – определенный
Надто – слишком	Попередньо – предварительно
Зважування – взвешивание	Нагромадити – накопить
Дроблення – дробление	Створювати – создавать

Гроші виконують три функції:

міри вартості;

засобу обміну;

засобу нагромадження багатства.

Суть функції міри вартості полягає в тому, що за допомогою грошей визначають ціни всіх інших товарів. Держава юридичним актом закріплює грошову одиницю. Для зручності встановлення цін грошову одиницю кожної країни поділяють на рівні частини. Наприклад, гривню – на 100 копійок, долар США – на 100 центів, японську єну – на 100 сенів тощо.

У функції засобу обміну гроші виступають посередником між продавцем і покупцем. Спочатку обмін відбувався за допомогою злиwkів золота або срібла. Але це надто ускладнювало обмін: необхідність зважування грошового металу, дроблення його на частини, встановлення проби тощо. Тому почали карбувати монети. Монета – це зливok благородного металу встановленої форми, ваги й проби, що засвідчено на монеті особливим штампом держави. Питання про те, де і коли були викарбувані перші монети, остаточно не з'ясоване. В Україні-Русі перші

монети з'явилися наприкінці X ст. за правління князя Володимира Великого. Функціонування грошей як засобу обміну дає змогу уникнути незручностей бартеру.

Функція нагромадження грошей означає створення багатства. Так, наприклад, для закупівлі певних благ (житла, меблів, автомобілів тощо) необхідно попередньо нагромадити гроші. Нагромаджує гроші не лише населення, а й держава, створюючи валютні резерви.

Завдання до тексту

Завдання 9. Допишіть речення.

1. Гроші виконують такі три функції:
2. Суть функції міри вартості полягає у
3. Для зручності встановлення цін грошову одиницю
4. У функції засобу обміну гроші виступають
5. Монета – це зливok благородного металу
6. В Україні-Русі перші монети з'явилися у
7. Функціонування грошей як засобу обміну
8. Функція нагромадження грошей означає
9. Для закупівлі певних благ необхідно
10. Нагромаджує гроші не лише населення, а й

Завдання 10. Складіть план тексту й перекажіть його зміст.

Текст 2. Харків – місто, у якому я живу та навчаюсь

Словник

Будівля – строение	Юридичний – юридический
Державний – государственный	Педагогічний – педагогический
Промисловість – промышленность	Авіаційний – авиационный
Медичний – медицинский	Площа – площадь
Політехнічний – политехнический	Улюблений - любимый

Харків – одне із найбільших міст в Україні. Він заснований у середині XVII століття.

З 1919 до 1934 року Харків був столицею України. У ті часи у місті було побудовано першу багатоповерхову будівлю – Будинок державної промисловості (Держпром).

Сьогодні Харків – великий промисловий, культурний і науковий центр України. Це друге за значенням і розміром місто України. Харків називають містом науки і студентів, тому що тут велика кількість вищих

навчальних закладів. Найбільшим і найдавнішим є Харківський національний університет імені Василя Каразіна. У Харкові є економічний, медичний, політехнічний, юридичний, педагогічний, авіаційний та багато інших університетів.

У Харкові знаходиться найбільша площа в Європі, яка називається Майдан Свободи.

Центральна вулиця міста називається Сумська. На цій вулиці знаходиться улюблене місце харків'ян – Сад імені Шевченка, у центрі якого встановлено пам'ятник видатному українському поету Тарасові Шевченку.

У Харкові є декілька театрів, філармонія, планетарій, дельфінарій.

Запитання до тексту:

1. Коли було засновано Харків?
2. У які роки Харків був столицею України?
3. Як називалася перша багатоповерхова будівля у Харкові?
4. Чому Харків називають містом науки і студентів?
5. Які університети є в Харкові?
6. Де знаходиться найбільша площа Європи і як вона називається?
7. Як називається центральна вулиця Харкова?
8. Пам'ятник якому поету встановлено в Саду імені Шевченка?
9. Які культурні установи є в Харкові?

Практичні заняття 10 – 12

Прикметник. Узгодження прикметників з іменниками.

Словотворення прикметників

Завдання 1. Прочитайте та провідмінійте прикметники.

Економічний, дружній, державний, великий, синій, історичний.

Завдання 2. Утворіть словосполучення з поданими нижче іменниками, добираючи до них прикметники твердої і м'якої груп. Провідмінійте деякі з них.

Прапор, пісня, виробництво, товар, промисловість, господарство, завод, університет, звіт, закон, термін, підручник.

Завдання 3. Прочитайте словосполучення, вставляючи пропущені літери и чи і. Значення невідомих слів з'ясуйте за словником.

Невянуч...й кущ, творч... протиріччя, художн...й елемент, найкращ... обличчя, цілющ...й дощ, давн...й звичай, справжн... почуття, духовн...й розвиток, національн...й університет.

Завдання 4. Складіть речення з поданими прикметниками.

Харківський, цікавий, сучасний, визначний, промисловий, ринковий.

Готуймося до іспиту

Завдання 5. Прочитайте, зверніть увагу на місце наголосу в словах:

Вклад, умо́ва, ви́года, бланк, борг, курс, ба́ртер, потре́ба, майно́, га́лузь, ви́вчення, задово́лення, джерело́, процéс, ви́бір, на́пря́м, фу́нкція, керува́ння, планува́ння, замо́влення.

Завдання 6. Утворіть словосполучення за моделлю, узгоджуючи слова в роді та числі.

а) прикметник – іменник

A₁ – N₁

Державна, комітет; валютний, фонди; страхова, контракт; взаємний, вигода; основна, капітал; грошовий, винагорода; економічний, діяльність; колективний, володіння; торговельна, вексель; валютний, біржа; житловий, приміщення; абсолютний, ціна.

б) іменник – іменник

N₁ – N₂

Коливання, ринок; структура, ціна; видача, аванс; сума, податок; власник, підприємство; величина, обіг; відомість, облік; аналіз, попит; агент, фірма; якість, продукція; знання, ринок; оренда, земля; бюджет, сім'я; застава, майно; захист, власник; кодекс, Україна.

Завдання 7. Розподіліть економічні терміни за родами. Значення незнайомих слів знайдіть у словнику.

Застава, договір, власник, товариство, вексель, бартер, інфляція, аукціон, криза, ордер, експорт, заборгованість, податок, вартість, власність, ціноутворення.

Робота з текстами

Текст 1. Ціна

Словник

Ціна – цена	Знизити – снизить
Кількість – количество	Залежно від – в зависимости от
Сплачують – платят	Формування – формирование
Послуга – услуга	Поділяють – разделяют
Яловичина – говядина	Встановлює – устанавливает
Коштує – стоит	Державний – государственный
Відобразити – отразить	Витрати – затраты, расходы
Відносний – относительный	Виробництво – производство
Сукупність – совокупность	Попит – спрос
Зрости – возрасти	Пропозиція – предложение

Ціна – це кількість грошей, яку сплачують за одиницю певного товару чи послуги. Наприклад, 30 грн за кілограм яловичини; 8 грн за стрижку волосся. Ціну товару, що виражена в грошах, називають його абсолютною ціною. Водночас ціну одного товару завжди можна відобразити в певній кількості іншого товару. Наприклад, один кілограм яловичини коштує 30 грн, а один кілограм яблук – 2 грн. Звідси можна сказати, що 1 кг яловичини коштує 15 кг яблук. Ціна товару, що виражена в певній кількості іншого товару, є *відносною ціною* товару: 5 кг яблук є відносною ціною 1 кг яловичини.

Сукупність відносних цін в економіці називають *структурою цін*. Зміна структури цін є причиною того, що покупці купуватимуть менше тих товарів, відносні ціни яких зросли, і більше тих, відносні ціни яких знизилися.

Залежно від способу формування ціни поділяють на адміністративні та ринкові.

Адміністративні ціни встановлює не ринок, а державний орган. Наприклад, в СРСР ціни визначав Державний комітет цін. Такі ціни не відображають реальних витрат на виробництво продукту; вони не виконують основних функцій ціни.

Ринкові ціни формуються в процесі взаємодії попиту та пропозиції.

Завдання до тексту

Завдання 8. Допишіть речення.

1. Ціна – це кількість грошей, яку сплачують
2. Ціну одного товару завжди можна відобразити

3. Сукупність відносних цін в економіці
4. Залежно від способу формування
5. Адміністративні ціни встановлює
6. Ринкові ціни формуються в процесі

Завдання 9. Складіть план тексту й перекажіть його зміст.

Текст 2. Микола Віталійович Лисенко

Словник

Диригент – дирижер	Дослідження – исследование
Освіта – образование	Творчість – творчество
За межами – за пределами	Різдвяна – рождественская

Видатний український композитор, піаніст, диригент Микола Віталійович Лисенко (1842 – 1912) закінчив Харківську гімназію, а потім навчався в Харківському університеті. Свою музичну освіту він продовжив у відомого композитора Римського-Корсакова. Лисенко виступав з концертами по всій Україні та за її межами. Він займався дослідженням та збиранням української народної музичної творчості.

Водночас Микола Віталійович займався і творчою діяльністю. Композитор написав 11 опер (у тому числі "Різдвяна ніч", "Тарас Бульба", "Наталка-Полтавка", "Енеїда" та інші, а також 3 дитячі опери). Вершина його оперної творчості – "Тарас Бульба", створена за повістю Миколи Гоголя. Багатство народних українських мелодій представлено також в опері "Наталка-Полтавка" (1889).

Велика роль Лисенка і в історії культури України. Він є основоположником національної музичної школи. За його ініціативою в 1904 році було відкрито музично-драматичну школу, яка стала початком музичної освіти в Україні.

Харківський національний академічний театр опери і балету носить ім'я Миколи Лисенка.

Запитання до тексту:

1. Хто такий Микола Лисенко?
2. Де він навчався?
3. Яку музику досліджував і збирав Микола Лисенко?
4. Скільки опер написав композитор? Назвіть деякі з них.

5. Яка опера вважається вершиною творчості Миколи Лисенка?
6. У якій опері композитор використав українські народні мелодії?
7. Яка школа була відкрита за ініціативою Миколи Лисенка?
8. Який театр носить ім'я композитора?

Практичні заняття 13 – 16

Однорідні члени речення.

Будова простого поширеного речення

Завдання 1. Прочитайте та переписіть речення, підкресліть граматичну основу.

1. Вже сумно вечір колір свій міняв з багряного на сизофіалковий (П. Тичина). 2. Ніколи пить ворожі коні не будуть воду у Дніпрі (В. Сосюра). 3. Степ мерехтить і густо та солодко дихає чебриком (В. Винниченко). 4. Топчуть ноги радісно і струнко сонні трави на вузькій межі (О. Теліга). 5. Високий соняшник на грядці журливо голову схилив. (О. Пчілка). 6. На калині і соловейко задріма (Т. Шевченко). 7. Тарас Шевченко ще змалку купався в тих віршах невідомих поетів (С. Васильченко).

Завдання 2. Запишіть речення, розставте розділові знаки. Підкресліть однорідні члени речення.

1. Тут у мене і вітер і сонце і друзі (А. Малишко). 2. Я потягнувся до пісні до неба до вечірньої зорі і завмер у смутку у диві (М. Стельмах). 3. В'ється над дівчатками соняшниковий пилос осідає на косинки на руки на лиця (О. Гончар). 4. Моя мати перша навчила мене любити роси легенький ранковий туман п'яний любисток м'яту маковий цвіт осінній город і калину (М. Стельмах). 5. І радість і смуток і срібний передзвін огортають та й огортають мене своїм снуванням (М. Стельмах).

Завдання 3. Переписіть речення, підкресліть усі його члени.

1. Тарас кинув рідну хату (С. Васильченко). 2. Дідусь дуже любив маленького Павлика і завжди йому розповідав про зайців, про вовків, про лисичок (О. Вишня). 3. Пишно займались багрянні зорі колись навесні (Леся Українка). 4. Гордо палала троянда розкішна (Леся Українка).

5. Бідне серденько в Олени мучилось (Б. Грінченко). 6. Гаврик кривить губи і хмикає (В. Винниченко). 7. Усі бійці і командири раптом заворушились (О. Довженко).

Завдання 4. Складіть усну розповідь за темою "Столиця моєї країни", використовуючи однорідні члени речення.

Готуймося до іспиту

Завдання 5. Прочитайте, зверніть увагу на місце наголосу в словах.

Потенціал, розвиток, положення, міжнародний, продукція, експортний, географічний, електроенергія, діловий, місто, будівельний, національний, проголошення, незалежність, продукція, плановий, ринковий, іноземний, залучення, проведено.

Завдання 6. Утворіть словосполучення за моделлю, узгоджуючи слова в роді та числі.

а) прикметник – іменник

A₁ – N₁

Грошовий, сума; нормативна, акт; основний, принципи; прямий, оподаткування; колективна, договір; торговий, націнка; постійний, покупці; соціальний, партнерство; фізичний, особи; професійний, спілки; трудовий, законодавство; профспілковий, організація.

б) іменник – іменник

N₁ – N₂

Зростання, бізнес; стягнення, неустойка; кон'юнктура, ринок; порушення, домовленість; укладання, угода; наявність, збитки; елемент, виробництво; майно, боржник; роль, економіка; забезпечення, право; відсоток, податок; умова, реалізація; визначення, межа; зростання, дохід; члени, профспілка; зниження, ціна.

Завдання 7. Розподіліть економічні терміни за родами. Значення незнайомих слів знайдіть у словнику.

Агенція, дефіцит, нарахування, скупка, кооператив, перезастава, акредитування, тендер, націнка, посередництво, ревізія, надприбуток, спекуляція, співробітництво, фінвідділ, позивач.

Робота з текстами

Текст 1. Торгова націнка

Словник

Відбувається – происходит	Підрахунки – подсчеты
Бурхливий – бурное	Складати – составлять
Зростання – увеличение	Початківці – начинающие
Націнка – наценка	Натовпи – толпы
Свідомо – сознательно	Дозволити – позволить
Вартість – стоимость	Споживач – потребитель
Виробничий – производственный	Якість – качество
Підприємство – предприятие	Досвідчений – опытный
Роздрібний – розничный	Початковий – начальный
Показник – показатель	Відлякати – отпугнуть
Споживчий – потребительский	Напрацювати – наработать
Властивості – свойства	Постійний – постоянный

Останні кілька років у нашій країні відбувається бурхливе зростання бізнесу, тому кожен підприємець бореться за свою вигоду, і саме торгова націнка є основною статтею доходу його підприємства. Існує практика, за якою деякі бізнесмени свідомо ставлять ціну вище встановлених норм. Торгова націнка – це різниця між вартістю товару на оптовому складі або виробничому підприємстві та ціною роздрібного продажу.

Сьогоднішнім підприємцям вже доступні готові рішення з фіксування ціни на реалізований товар залежно від продукції. Якщо ж ви вперше виходите на ринок з новим товаром, то необхідно знати, що торгівельна націнка вираховується з показників якості споживчих властивостей продукту і кон'юнктури ринку. Також у розрахунки необхідно закладати податки й акцизи. Тільки після проведення всіх підрахунків ви зможете дізнатися, скільки має складати торгова націнка, щоб ваше підприємство приносило дохід.

Підприємці-початківці вважають, що заниження ціни приведе до них натовпи покупців і навіть дозволить переманити клієнтську базу в конкурентів, але це не так. Найчастіше споживач вибирає не тільки ціну, але і якість товару, рівень обслуговування тощо. Як кажуть досвідчені бізнесмени, на початковому етапі торгова націнка має бути на рівні середньоринкової близько 5%. Така ціна не злякає більшість клієнтів і дозволить з часом напрацювати своїх постійних покупців.

Завдання до тексту

Завдання 8. Допишіть речення.

1. Останні кілька років у нашій країні відбувається
2. Торгова націнка – це різниця між вартістю
3. Сьогоднішнім підприємцям вже доступні
4. Якщо ви вперше виходите на ринок
5. Підприємці-початківці вважають, що заниження ціни
6. Найчастіше споживач вибирає
7. Як кажуть досвідчені бізнесмени, на початковому етапі
8. Торгова націнка не злякає більшість клієнтів

Завдання 9. Складіть план тексту й перекажіть його зміст.

Текст 2. Микола Павлович Барабашов

Словник

Присвятити – посвятить	Зірка – звезда
Ховати – прятать	Березень – март
Всесвіт – Вселенная	Спостерігати – наблюдать
Тривати – продолжаться	Призначити – назначить

Харків'яни добре знають ім'я видатного науковця, академіка Миколи Павловича Барабашова. Все своє життя він присвятив астрономії. Астрономія відповідає на питання: Які таємниці ховає Всесвіт? Скільки триває життя зірок? Чи є життя на інших планетах? Саме вивченням цих питань і займався М. П. Барабашов.

Микола Павлович Барабашов народився у Харкові 30 березня 1894 року. Закінчив гімназію із срібною медаллю. Вже у дитинстві спостерігав Місяць, Венеру, супутники Юпітера, Сатурн. Він навіть робив фотознімки Місяця.

Навчався Микола Павлович у Харківському університеті. Потім став професором цього університету. У 1930 році Микола Барабашов був призначений директором Харківської обсерваторії. А в 1943-1945 роках він був ректором Харківського університету.

Микола Барабашов є автором більше 500 наукових статей, монографій, підручників про Місяць, Марс, Сонце, Юпітер, Сатурн.

М. П. Барабашов читав лекції з астрономії для студентів, виступав на радіо та телебаченні. З ініціативи Миколи Павловича в Харкові відкрився планетарій. 21 квітня 1957 року відбулась його перша лекція у Харківському планетарії.

Помер М. П. Барабашов у 1971 році. А в 1987 році Академія наук України заснувала премію імені академіка Барабашова. Його ім'я носить мала планета № 2883. Іменем М. П. Барабашова названа вулиця у Харкові та станція метрополітену.

Запитання до тексту:

1. Хто такий Микола Барабашов?
2. Чому він присвятив своє життя?
3. Коли і де народився М. Барабашов?
4. Де він навчався?
5. Чому присвячені численні статті, монографії та підручники, які написав М. Барабашов?
6. За чиєї ініціативи у Харкові відкрили планетарій?
7. Коли відбулась перша лекція у Харківському планетарії?
8. Що було названо на честь М. П. Барабашова?

Практичні заняття 17 – 19

Займенник. Відмінювання зворотного займенника СЕБЕ. Синтаксична роль займенника в реченні

Завдання 1. Провідмініяйте зворотний займенник себе та особові займенники *я, ти, він* в однині та множині.

Завдання 2. Прочитайте текст, знайдіть займенники. Визначте, до якого розряду вони належать.

Знайомство

Це моя родина. Це моя мама. Її звати Оксана Іванівна. Це мій батько. Його звати Іван Миколайович. Це мої дідусь і бабуся. Бабусю звати Світлана Степанівна. Дідуся звати Ігор Богданович. Це мій брат. Його звати Роман. Це моя сестра. Її звати Ірина. Це мій дядько. Його звати Володимир. Це моя тітка. Її звати Роксолана. А це я. Мене звати Наталя. Я студентка. Я навчаюся в економічному університеті.

Завдання 3. Доповніть речення.

1. У мене є
2. У нас є
3. У нього є
4. У неї є
5. У тебе є
6. У вас є
7. У них є

Завдання 4. Напишіть 6 – 10 речень про Вашу родину. Використайте займенники.

Завдання 5. Перепишіть. Займенники, що в дужках, поставте в потрібному відмінку.

Зразок: *Йти до (він) – йти до нього.*

Запитав у (він), переказав через (вони), подивився на (вона), після (він), поважаю (вони), вчитися з (вони), цікавився (вони), розбудив (вона), розповів про (він), надіявся на (вони), скажу (вона), розмова з (вони), усміхнувся до (він), викликали (він), передав через (вона).

Завдання 6. Поставте слова в дужках у правильних відмінках. Підкресліть займенники.

Зразок: *Я читаю (він книга) – я читаю його книгу.*

1. Я взяв (твоя зошит). 2. Він отримав лист від (мій брат). 3. Ти побачив (її сестра). 4. У (вона) є іноземні подруги. 5. У (я) є молодша сестра. 6. У (мій брат) завтра буде екзамен. 7. Я зустріла (твоя матір). 8. (Наші студенти) не було на занятті.

Готуймося до іспиту

Завдання 7. Прочитайте, зверніть увагу на місце наголосу в словах.

Законода́вство, замо́вник, табли́ця, ломба́рд, тало́н, інвентариза́ція, зразо́к, комп'ю́тер, конверта́ція, ліквіда́нт, лист, пого́дження, по́діл, реду́кція, рекла́ма, специфіка́ція, та́бель, тантьє́ма, юри́ст, центр.

Завдання 8. Утворіть словосполучення за моделлю, узгоджуючи слова в роді та числі.

а) прикметник – іменник

A₁ – N₁

Житловий, приміщення; банківська, внесок; національний, валюта; спеціалізований, будинки; комерційна, документ; грошовий, форма; взаємний, платежі; основна, підрядник; імпорتنний, покриття; банківська, чек; загальний, витрата; базисна, пункт.

б) іменник – іменник

N₁ – N₂

Прибуток, виробництво; термін, поставка; здавання, товар; надбання, покоління; одиниці, ринок, мережа, комунікації; форма, сплата;

фонд, житло; каса, банк; постачання, зерно; сукупність, приміщення; використання, ресурси; звітність, підприємство; умови, контракти; форма, водопостачання; обладнання, територія.

Завдання 9. Розподіліть економічні терміни за родами. Значення незнайомих слів знайдіть у словнику.

Недоплата, акредитив, номенклатура, акцепт, замовлення, позичка, неустойка, ліміт, збалансування, конверсія, збалансованість, митниця, ліцензіар, зведення, міна, ломбард.

Робота з текстами

Текст 1. Замовлення

Словник

Містити – содержать	Угода – соглашение
Прохання – просьба	Ознайомитися – ознакомиться
Відвантажити – отгрузить	Замовлення – заказ
Умови – условия	Зазначити – отметить
Зазначатися – указываться	Термін – срок
Суттєвий – существенный	Здавання – сдача
Укладення – заключение	Додаток – приложение

Замовлення – це комерційний документ, який містить прохання покупця відвантажити йому на певних умовах товар. У ньому детально зазначаються усі необхідні умови для виготовлення або підготовки товару, усі суттєві елементи, необхідні для укладення зовнішньоторговельної угоди.

Як правило, замовлення надсилаються покупцями, що попередньо ознайомились з умовами поставок експортера. Видача замовлень практикується постійним контрагентам, з якими умови контрактів не змінюються з року в рік, а тому в замовленні можуть бути зазначені тільки назва товару, його кількість, термін поставки, інколи – деякі специфічні умови, характерні для цього конкретного замовлення, наприклад, місце здачі товару.

Замовлення може мати додаток – специфікацію з уточненням умов поставки: інструкції з пакування та маркування товарів, інформацію щодо поставки та розподілу документів. За необхідності замовник зазначає кількість і розміри часткових поставок та їх умови, наприклад, назву фірми-експедитора, адресу, номер телефону, назву перевізника тощо.

Після згоди експортера з умовами замовлення та специфікацією він підтверджує замовлення, і угода вважається укладеною.

Завдання до тексту

Завдання 10. Допишіть речення.

1. Замовлення – це комерційний документ
2. У замовленні детально зазначаються
3. Замовлення надсилаються покупцями, що попередньо ознайомились з умовами
4. Замовлення може мати додаток – специфікацію з уточненням умов постачання
5. Після згоди експортера з умовами замовлення

Завдання 11. Складіть план тексту й перекажіть його зміст.

Текст 2. Київ

Словник

Сучасний – современный	Розповідати – рассказывать
Незалежний – независимый	Розташовуватись – размещаться
Місто – город	Навпроти – напротив
Найдавніший – самый древний	Видатний – выдающийся
Заснувати – основать	Діяч – деятель
Виникнення – возникновение	Уряд – правительство

Столиця сучасної незалежної України – Київ.

Сучасний Київ – одне з найбільших міст Європи. Це адміністративний, економічний, науковий і культурний центр України. Київ є одним із найдавніших міст України. Він заснований більше, ніж півтори тисячі років тому. Місто знаходиться на одній із найбільших річок України – Дніпрі.

У легенді про виникнення Києва розповідається, як три брати Кий, Щек, Хорив та сестра Либідь заснували на березі Дніпра нове місто і назвали його на честь старшого брата Київ. Зараз у Києві стоїть пам'ятник Кию, його братам і сестрі.

Багато київських пам'ятників розповідають про історію міста. У центральному районі розташований відомий Софійський собор. Його було побудовано у XI столітті. Навпроти собору стоїть пам'ятник видатному історичному діячу Богдану Хмельницькому. У Шевченківському парку стоїть пам'ятник українському поету Тарасові Шевченку.

У Києві проживає майже 2 мільйони людей. За кількістю населення Київ входить у число 10-ти найбільших міст Європи.

З 1919 року по 1934 рік столицею України був Харків. У 1934 році український уряд переїхав до Києва, і з того часу Київ є столицею України.

Центром науки в столиці є Київський університет імені Тараса Шевченка, а також Академія наук України.

З 1991 року Київ є столицею незалежної України.

Запитання до тексту:

1. Яке місто є столицею України?
2. Коли було засновано Київ?
3. На березі якої річки розташований Київ?
4. Хто заснував Київ за легендою?
5. Які пам'ятники є в Києві?
6. Скільки людей проживає в Києві?
7. Які установи є центром науки у Києві?
8. У якому році Київ став столицею незалежної держави?

Практичні заняття 20 – 22

Категорія часу дієслова. Творення дієприкметників

Завдання 1. Перепишіть речення. Замість крапок вставте, де потрібно, м'який знак. Поясніть правопис дієслів.

1. Не журис..., коли недоля в край чужий тебе закине (Леся Українка). 2. Ах, скільки струн в душі дзвенит... (О. Олесь). 3. На розпутті кобзар сидит... та на кобзі грає (Т. Шевченко). 4. Ти знаєш..., що ти – людина. Ти знаєш... про це чи ні? (В. Симоненко). 5. Сміют...ся, плачут... солов'ї і б'ют... піснями в груди (О. Олесь).

Завдання 2. Складіть речення з дієсловами.

Укласти, написати, висловити, домовитися, захистити, виступити, презентувати, зазначити, зауважити, підготувати.

Завдання 3. Утворіть від кожного дієслова форми майбутнього й минулого часів.

Переписати, показати, знайти, допомогти, принести, покликати, перемогти, носити, сісти, розібрати.

Завдання 4. Утворіть пасивні дієприкметники від поданих дієслів.

Зразок: запровадити – запроваджений, скосити – скошений.

Закрутити, запросити, ознайомити, зробити, узгодити, спекти, скрутити, загородити, виїздити, зарядити, випрямити, зберегти, присвятити, ствердити, намостити, заправити, виробити, стригти, заплатити.

Готуймося до іспиту

Завдання 5. Прочитайте, зверніть увагу на місце наголосу в словах.

Звіт, трест, сума, якість, ф'ючерс, власник, відділ, бізнес, статут, контроль, торговець, сукупність, капітал, емітент, сектор, конкурс, проєкт, баланс, реєстр, рахунок.

Завдання 6. Утворіть словосполучення за моделлю, узгоджуючи слова в роді та числі.

а) прикметник – іменник

A₁ – N₁

Матеріальний, виробництво; виробничий, сфера; сільський, господарство; галузевий, структура; трудовий, ресурси; історична, розвиток; вугільний, промисловість; функціональний, структура; населена, пункт; побутовий, обслуговування; народногосподарський, комплекс; чорний, металургія.

б) іменник – іменник

N₁ – N₂

Нестача, вантаж; умови, робота; збільшення, попит; лідер, ринок; регулювання, виробництво; особливість, структура; розподіл, праця; ресурси, країна; розвиток, господарство; структура, комплекс; спеціалізація, підприємство; суб'єкт, економіка; система, показники; кількість, вироби; рівень, спеціалізація; зростання, масштаби.

Завдання 7. Розподіліть економічні терміни за родами. Значення незнайомих слів знайдіть у словнику.

Баланс, готівка, тариф, майно, емітент, гарантія, трест, конкуренція, споживач, кредитор, доручення, резидент, ембарго, резерв, іпотека, купюра.

Робота з текстами

Текст 1. Конкуренція

Словник

Взаємодія – взаимодействие	Суттєвий – существенный
Товаровиробник – товаропродуцент	Відобразити – отображать
Збут – сбыт	Можливості – возможности
Прибуток – прибыль	Створити – создать
Відносини – отношения	Потрібний – нужен
Суперництво – соперничество	Споживач – потребитель
Вигідний – выгодный	Вигода – выгода
Забезпечувати – обеспечивать	Насамперед – прежде всего
Урівноважувати – уравнивать	Покупець – покупатель
Відбивати – отражать	Виробник – производитель
Зв'язок – связь	Частка – часть, доля
Причинно-наслідковий – причинно-следственная	Зміна – изменение
	Витрати – расходы
	Просування – продвижение

Конкуренція – економічний процес взаємодії і боротьби товаровиробників за найвигідніші умови виробництва та збуту товарів, за отримання найбільших прибутків. Водночас механізм стихійного регулювання виробництва в умовах вільних ринкових відносин.

У перекладі з латинської – це слово означає "сходитися", "стикатися". Конкуренція – це суперництво між суб'єктами ринкової економіки за найкращі умови виробництва, вигідну позицію на ринку тощо. Вона є тією ринковою силою, що забезпечує взаємодію попиту та пропозиції, яка урівноважує ринкові ціни.

Конкуренція відбиває зв'язок між виробництвом і реалізацією продукту. Цей зв'язок є причинно-наслідковим, суттєвим, необхідним і повторюваним, тобто об'єктивним економічним законом. Закон конкуренції відображає причинно-наслідковий зв'язок між можливостями створити продукт, потрібний споживачам, і можливостями реалізувати його з вигодою насамперед для покупця, а потім уже для виробника.

Лідер ринку – фірма, яка має найбільшу частку на ринку; звичайно, вона виступає ініціатором зміни цін, виробництва нових продуктів, збільшення ринкової частки та витрат на просування товарів.

Завдання до тексту

Завдання 8. Допишіть речення.

1. Конкуренція – економічний процес взаємодії
2. У перекладі з латинської це слово означає
3. Конкуренція – це суперництво між суб'єктами
4. Конкуренція відбиває зв'язок між виробництвом
5. Закон конкуренції відображає причинно-наслідковий зв'язок
6. Лідер ринку – фірма, яка має найбільшу

Завдання 9. Складіть план тексту й перекажіть його зміст.

Текст 2. Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Словник

Провідний – ведущий	Гірничий – горный
Заснований – основан	Облік – учет
Промисловий – промышленный	Серпень – август
Жовтень – октябрь	Єдиний – единственный
Господарство – хозяйство	Найвпливовіший – самый влиятельный
Заклад – заведение	Склад – состав
Фахівець – специалист	

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця – один із провідних економічних університетів України.

ХНЕУ ім. С. Кузнеця був заснований 22 жовтня 1930 року на базі промислового факультету Харківського інституту народного господарства. Тоді новий навчальний заклад називався Харківський інженерно-економічний інститут.

За перше десятиріччя Харківський інженерно-економічний інститут закінчили 1134 фахівці: 225 – гірничої промисловості, 242 – металургійної, 252 – хімічної, 22 – машинобудівної і 165 економістів – з обліку і фінансування промисловості.

У 1994 року Харківський інженерно-економічний інститут був перейменований на Харківський державний економічний університет. У серпні 2004 року Харківський державний економічний університет перейменовано на Харківський національний економічний університет.

Сьогодні Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця – єдиний економічний університет Лівобережної України і один із найвпливовіших економічних університетів України.

ХНЕУ ім. С. Кузнеця є одним із науково-методичних центрів Міністерства освіти і науки з питань підготовки економістів та менеджерів. До складу університету входить 8 факультетів, на яких готують фахівців із 22 спеціальностей.

Запитання до тексту:

1. Коли був заснований ХНЕУ ім. С. Кузнеця?
2. Як він тоді називався?
3. Фахівців у яких галузях він почав готувати?
4. Коли Харківський інженерно-економічний інститут став Харківським державним економічним університетом?
5. Коли Харківський державний економічний університет отримав статус національного?
6. Скільки факультетів у Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця?

Практичні заняття 23 – 24

Суб'єктно-предикатні відношення.

Вираження суб'єктно-об'єктних відношень

Завдання 1. Перепишіть речення. Підкресліть головні й другорядні члени речення.

1. Ліс дрімає у ранковій тиші (М. Коцюбинський). 2. Я вірю в краще майбутнє рідного народу (М. Заньковецька). 3. Мій край веселий, тополиний ще вирве з коренем бур'ян (М. Сом). 4. Посміялась чужа доля з Перекотиполя (Л. Глібов). 5. Я вірю у велике майбутнє українського слова (С. Васильченко). 6. Я дуже люблю звучну, барвисту й таку м'яку народну українську мову (Л. Толстой). 7. Земля євшанна, тополина – то неповторний рідний край (Д. Білоус).

Завдання 2. Запишіть текст. Підкресліть головні і другорядні члени речення. Встановіть зв'язок між словами у реченнях.

Київ

Наша столиця розташувалася на берегах річки. По один бік Дніпра здіймаються високі гори, і на цих горах височить наш Київ. Вулиці в Києві

гористі. Вони раз у раз підіймаються і опускаються – вгору і вниз. Київ – дуже красивий!

Завдання 3. Допишіть речення. Підкресліть головні члени речення.

1. Я навчаюся у 2. Моя група виступила 3. Декан запропонував студентам 4. Я з другом відвідав 5. Харків – красиве, сучасне 6. Т. Г. Шевченко – видатний український 7. Я прочитав твори 8. Студенти підготували 9. Ректор нагородив грамотами 10. Я приїхав з

Завдання 4. Складіть усну розповідь за темою "Україна".

Готуймося до іспиту

Завдання 5. Прочитайте, зверніть увагу на місце наголосу в словах:

Діяльність, завда́ток, управлі́ння, капіталовкла́дення, потре́ба, виробни́к, ко́шти, умо́ва, стату́т, облі́к, на́пря́м, оборо́тність, чек, фіа́ско, ві́трата, про́даж, спожива́ння, розпорядже́ння, службо́вець, окла́д.

Завдання 6. Утворіть словосполучення за моделлю, узгоджуючи слова в роді та числі.

а) прикметник – іменник

A₁ – N₁

Суспільна, поділ; ринковий, методи; робочий, сила; фіктивний, банкрутство; продуктивний, сили; комерційне, банк; товарний, біржа; соціальний, політика; німецька, вчений; економічний, середовище; вільний, економіка; цінний, папери.

б) іменник – іменник

N₁ – N₂

Саморегулювання, економіка; коливання, попит; проведення, політика; прийняття, закони; відносини, власність; елементи, система; сутність, система; організація, виробництво; втручання, держава; інфраструктура, ринок; формування, концепція; особливість, структура; дослідження, можливості; досягнення, мета; отримання, прибуток; власник, капітал.

Завдання 7. Розподіліть економічні терміни за родами. Значення незнайомих слів знайдіть у словнику.

Дилер, ліцензія, банкрутство, прибуток, чек, фондомісткість, сальдо, субсидія, рейтинг, угода, собівартість, бланк, дебет, платоспроможність, монета, гарант.

Робота з текстами

Текст 1. Банкрутство

Словник

Банкрутство – банкротство	Господарювання – хозяйствования
Розвинутий – развитый	Впродовж – в течение
Кількість – количество	Перебувати – находится
Підприємство – предприятие	Збитки – убытки
Залишатися – оставаться	Промисловість – промышленность
Близько – около	Коло – круг
Неухильно – неуклонно	Середовище – среда
Зростати – увеличиваться	Існувати – существовать
Поширюватися – распространяться	Втрата – потеря
Окремий – отдельный	

Банкрутство – це один з ключових елементів ринкової економіки. Ситуація банкрутства підприємств є типовою для економіки не лише країн, що розвиваються, а й будь-якої з розвинутих країн. Зокрема, у країнах Євросоюзу щороку банкрутує значна кількість підприємств і підприємців – із кожних 100 новостворених підприємств на ринку залишаються 20 – 30. У США в 2002 році збанкрутувало близько півмільйона підприємств і понад сто тисяч фізичних осіб. Кількість таких підприємств в економіці України так само неухильно зростає. Тенденції банкрутства поширюються не лише на окремих суб'єктів господарювання, а й на цілі галузі економіки (наприклад, сільське господарство, яке вже впродовж багатьох років перебуває в глибокій фінансовій кризі й де понад 85 % суб'єктів, що господарюють, закінчують свою діяльність щорічно зі збитками; у промисловості збитковим є кожне друге підприємство).

На сьогодні для більшості українських підприємств характерним є однакове коло проблем:

- зміна економічного середовища, в якому вони існують;
- втрата традиційних ринків збуту власної продукції;

зміна системи планування і, як результат – порушення ритмічності виробничої діяльності;
нестабільність правового поля.

Завдання до тексту

Завдання 8. Допишіть речення.

1. Банкрутство – це один із ключових елементів
2. У країнах Євросоюзу щороку банкрутує значна кількість
3. У США в 2002 році збанкрутувало близько півмільйона підприємств ...
4. Кількість підприємств в економіці України
5. Тенденції банкрутства поширюються не лише на окремих
6. На сьогодні для більшості українських підприємств характерним ...

Завдання 9. Складіть план тексту й перекажіть його зміст.

Текст 2. Тарас Григорович Шевченко

Словник

Видатний – выдающийся	Водночас – одночасно
Кріпак – крепостной	Вірш – стихотворение
Допитливий – любознательный	Прагнення – стремление
Малювати – рисовать	Воля – свобода
Співати – петь	Гідність – достоинство
Довелося – пришлось	Заборона – запрет

Тарас Григорович Шевченко – видатний український поет. Він народився 9 березня 1814 року в селі Моринцях на Черкащині у сім'ї кріпаків.

З дитинства був допитливим, любив малювати, співати. Тарасові було дев'ять років, коли померла його мати, і одинадцять, коли помер його батько. Хлопцю довелося тяжко працювати з дитячих років. Таємно він починає перемальовувати картини зі стін панського будинку.

Коли Тарасові минуло 17 років, він починає вчитися малювати у Петербурзі. У 24 роки друзі викупили Тараса з кріпацтва. Він з великим завзяттям узявся за науку. Навчаючись у Петербурзькій художній академії, він водночас здобував знання із мови, літератури, історії, географії, математики. У цей час Тарас починає писати вірші. Перша збірка його віршів називалася "Кобзар".

Поезія Шевченка не просто зачаровувала: вона будила прагнення до волі, національну гідність українців. За це його було заарештовано і заслано рядовим солдатом на довгих десять років до Казахстану із забороною писати й малювати.

Повернувшись із заслання, поет продовжив писати і малювати. Проте здоров'я Тараса Шевченка було підірвано, і 10 березня 1861 року він помер у Петербурзі.

Сьогодні твори видатного поета читають у всьому світі.

Запитання до тексту:

1. Хто такий Тарас Григорович Шевченко?
2. Коли і де народився Т. Шевченко?
3. Яким було дитинство поета?
4. Де він навчався?
5. Як називалась перша збірка віршів Т. Шевченка?
6. Чому Т. Шевченкові заборонили писати й малювати?
7. Коли і де помер Т. Г. Шевченко?

Практичні заняття 25 – 27

Числівник. Відмінювання кількісних і порядкових числівників

Таблиця 2

Числівники

Цифра	Кількісний числівник (количественное числительное)	Порядковий числівник (порядковое числительное)
1	2	3
1	Один	Перший, перша, перше, перші
2	Два	Другий, друга, друге, другі
3	Три	Третій, третя, третє, треті
4	Чотири	Четвертий, четверта, четверте, четверті
5	П'ять	П'ятий, п'ята, п'яте, п'яті
6	Шість	Шостий, шоста, шосте, шості
7	Сім	Сьомий, сьома, сьоме, сьомі

1	2	3
8	Вісім	Восьмий, восьма, восьме, восьмі
9	Дев'ять	Дев'ятий, дев'ята, дев'яте, дев'яті
10	Десять	Десятий, десята, десяте, десяти
11	Одинадцять	Одинадцятий, одинадцята, одинадцятьє, одинадцяті
12	Дванадцять	Дванадцятий, дванадцята, дванадцятьє, дванадцяті
13	Тринадцять	Тринадцятий, тринадцята, тринадцятьє, тринадцяті
14	Чотирнадцять	Чотирнадцятий, чотирнадцята, чотирнадцятьє, чотирнадцяті
15	П'ятнадцять	П'ятнадцятий, п'ятнадцята, п'ятнадцятьє, п'ятнадцяті
16	Шістнадцять	Шістнадцятий, шістнадцята, шістнадцятьє, шістнадцяті
17	Сімнадцять	Сімнадцятий, сімнадцята, сімнадцятьє, сімнадцяті
18	Вісімнадцять	Вісімнадцятий, вісімнадцята, вісімнадцятьє, вісімнадцяті
19	Дев'ятнадцять	Дев'ятнадцятий, дев'ятнадцята, дев'ятнадцятьє, дев'ятнадцяті
20	Двадцять	Двадцятий, двадцята, двадцятьє, двадцяті
30	Тридцять	Тридцятий, тридцята, тридцятьє, тридцяті
40	Сорок	Сороковий, сорокова, сорокове, сорокові
50	П'ятдесят	П'ятдесятий, п'ятдесята, п'ятдесяте, п'ятдесяті
60	Шістдесят	Шістдесятий, шістдесята, шістдесяте, шістдесяті
70	Сімдесят	Сімдесятий, сімдесята, сімдесяте, сімдесяті
80	Вісімдесят	Вісімдесятий, вісімдесята, вісімдесяте, вісімдесяті
90	Дев'яносто	Дев'яноствий, дев'яноста, дев'яносте, дев'яності
100	Сто	Сотий, сота, соте, соті

Завдання 1. Змініть числівники з кількісного на порядковий.

Зразок: *сім – сьомий.*

Дев'ять – ...; вісім – ...; двадцять – ... ; тридцять вісім – ...; шістдесят два – ... ;п'ятдесят один – ... ; вісімдесят три – ... ; сорок сім – ... ; сто –

Завдання 2. Провідмініайте числівники.

Два, три, п'ять, сім, двадцять, сорок, сто.

Завдання 3. Запишіть числа словами.

Кількісні числівники: 4, 11, 15, 16, 19, 60, 90, 1000.

Порядкові числівники: 2, 9, 10, 14, 20, 40, 50, 1000.

Завдання 4. Використовуючи числівники, розгадайте ребуси.

Запишіть слова.

100рінка, 3томник, пі2л, 3буна, 100річчя, 3вога, При5, 40а, 3кутник, 100лиця, 3логія, 7ферополь, 3зуб, 7'я.

Завдання 5. Поєднайте числівники з іменниками та запишіть.

2 (дівчина); 15 (журнал); 7 (олівець); 3 (зошит); 4 (товариш); 33 (реферат); 57 (підручник); 62 (словник).

Готуймося до іспиту

Завдання 6. Прочитайте, зверніть увагу на місце наголосу в словах:

Сплáта, закупівля, протéст, пункт, пільга, звітність, ко́декс, прибу́тки, інвести́ція, кредитоспромо́жність, фіна́нси, кліє́нт, аналі́тик, капіта́л, оці́нювання, позича́льник, вимо́га, втра́та, реквізі́ти, обла́днання.

Завдання 7. Утворіть словосполучення за моделлю, узгоджуючи слова в роді та числі.

а) прикметник – іменник

A₁ – N₁

Абсолютний, права; взаємний, страхування; фондовий, біржа; податковий, декларація; економічний, культура; стихійний, лихо; національний, надбання; господарський, операція; виробничий, процеси; виконавчий, влада; територіальна, рівень; інформаційний, мережа.

б) іменник – іменник

N₁ – N₂

Ліквідність, банк; обсяг, реалізація; сплата, податки; виконання, обов'язок; законодавство, Україна; досягнення, економіка; форма, охорона; сутність, теорія; гроші, фонд; сплата, платежі; усунення, невідповідність; досвід, робота; значення, метод; важливість, сплата; поява, держава, інтереси, громадяни.

Завдання 8. Розподіліть економічні терміни за родами (чоловічий, жіночий, середній). Значення незнайомих слів знайдіть у словнику.

Завдаток, авізо, виплата, паритет, бюро, вальвація, аванс, кооперація, боржник, окупність, брокер, маркування, кошторис, імпорт, патент, пеня.

Робота з текстами

Текст 1. Страхування Словник

Страхування – страхование	Настання – наступления
Майновий – имущественный	Подекуди – кое-где
Сплачувати – платить	Взаємний – взаимный
Внески – взносы	Приватний – частный
Відшкодувати – возместить	Зобов'язаний – обязан
Втрати – потери	Виникнення – возникновения
У наслідок – в следствие	Зазначений – указанный
Випадок – случай	Відшкодування – возмещение
Недуга – болезнь	Обумовлений – обусловлен
Пожежа – пожар	Створити – создать
Крадіжка – кража	Відповідний – соответствующий
Визначення – определение	Належний – надлежащий
Відносини – отношения	Перетворюватися – превращаться
Захист – защита	

Страхування – одна з форм охорони майнових й особистих інтересів застрахованих, які сплачують внески (премії) до страхових організацій і дістають відшкодування втрат, що виникають у наслідок стихійного лиха й нещасних випадків (страхування від недуг, страхування від вогню (пожеж), крадіжок, страхування життя тощо).

Сучасне законодавство України дає таке визначення страхування: страхування – вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів громадян та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати громадянами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій).

У країнах вільної ринкової економіки існують сьогодні головні два роди страхування:

1. Обов'язкове публічно-правове, організація якого зосереджена в руках публічно-правових, а подекуди й державних страхових організацій (усе соціальне страхування, а в деяких країнах також страхування будівель від вогню тощо).

2. Приватне, яким опікуються акціонерні товариства й товариства взаємного страхування (страхування майна, життя тощо) на базі приватної угоди між застрахованим і страхувальною організацією, якій застрахований зобов'язаний виплачувати встановлені угодою внески, а страхувач під час виникнення зазначеного у договорі випадку відшкодувати застрахованому втрату або виплатити обумовлену договором суму. Зважаючи на те, що страховий ризик не можна передбачити, страхувальні організації повинні створити відповідні резерви, встановлюючи належну висоту внесків. Таким чином, вони перетворюються часто на великі фінансові підприємства.

Завдання до тексту

Завдання 9. Допишіть речення.

1. Страхування – одна з форм охорони майнових
2. Сучасне законодавство України дає таке визначення
3. У країнах вільної ринкової економіки існують
4. Обов'язкове публічно-правове, організація якого зосереджена
5. Приватне, яким опікуються акціонерні товариства
6. Зважаючи на те, що страховий ризик не можна передбачити

Завдання 10. Складіть план тексту й перекажіть його зміст.

Текст 2. Державна символіка України

Словник

Зміст – содержание	Урахування – учет
Пошана – уважение	Ухвалити постанову – принять постановление
Схиляти – склонять	Приспів – припев
Часом – временами	Січень – январь
Встановлюватися – устанавливаться	Березень – март

Згідно з Конституцією України державними символами України є Державний Прапор України, Державний Герб України, Державний Гімн України.

Кольори Державного Прапору України – синій і жовтий. З давніх-давен українська земля була хліборобським краєм. Синє море або небо над золотою нивою – зміст, який нині вкладають у кольори Державного Прапору України. До Державного Прапора України виявляють пошану, схиляючи голову чи вклоняючись, а часом і стають на одне коліно. Військові віддають прапоріві честь.

Великий Державний Герб України, згідно зі статтею 20 Конституції України, встановлюється з урахуванням малого Державного Герба. 19 лютого 1992 р. Верховною Радою України ухвалена постанова "Про Державний Герб України", якою було затверджено "Тризуб, як малий герб України" та, відповідно, головний елемент великого герба.

Державний гімн України – один із головних державних символів України поряд з прапором і гербом. Державним гімном є перший куплет та приспів пісні "Ще не вмерла України і Слава, і Воля", слова якої написав Павло Чубинський, а музику – Михайло Вербицький. Офіційно його музичну редакцію ухвалила Верховна рада України 15 січня 1992 року; слова гімну затверджено законом "Про Гімн України" 6 березня 2003 року.

Запитання до тексту:

1. Що є державними символами України?
2. Яким є Державний Прапор України?
3. Яким є Державний Герб України?
4. Яка пісні стала Державним Гімном України?
5. Хто є авторами пісні, яка стала Державним Гімном України?

Практичні заняття 28 – 33

Вираження об'єктних відношень, прямий і непрямий об'єкти. Творення прикметників від іменників

Завдання 1. Утворіть від поданих слів прикметники та запишіть.
Смак, зелень, літо, апетит, ширина, сонце, зоря, осінь, сила, зима.

Завдання 2. Від поданих іменників утворіть нові слова за допомогою суфіксів -ськ(ий) чи -ств(о). Зверніть увагу на чергування приголосних.

Студент, козак, Запоріжжя, француз, чех, Сиваш, матрос, німець, Париж, Калуга, казах, Кременчук, брат, боягуз, ткач, Галич, Італія, Харків, гігант, узбек.

Завдання 3. Перепишіть текст, розкриваючи дужки.

Правильний вибір (професія) грає важливу роль в нашому житті. Людина, яка любить свою (робота), добре працює. Молоді люди, правильно обравши свою (спеціальність), стануть хорошими фахівцями, які зможуть принести (користь) своїй (державі).

Завдання 4. Від поданих дієслів утворіть іменники за зразком.

Зразок: підготувати (що?) проект – підготовка (чого?) проекту.

Знати (що?) ...; вивчити (що?)...; підписати (що?)...; виконати (що?)...; укласти (що?)...; з'ясувати (що?)...; об'єднати (кого?)... .

Готуймося до іспиту

Завдання 5. Прочитайте, зверніть увагу на місце наголосу в словах.

Приватиза́ція, рі́шення, заоща́дження, програ́ма, ме́тод, ресу́рс, мета́, факту́ра, повнова́ження, ме́неджер, ви́значення, страте́гія, упрова́дження, вказі́вка, інстру́кція, переві́рка, прийня́ття, фінансува́ння, електроене́ргія, сфе́ра.

Завдання 6. Утворіть словосполучення за моделлю, узгоджуючи слова в роді та числі.

а) прикметник – іменник

A₁ – N₁

Економічна, процес; суверенний, право; однорідний, товари; індивідуальна, попит; товарний, біржа; міжнародний, монополії; загальна, обсяг; антимонопольний, законодавство; законодавча, акт; ринковий, господарство; технічна прогрес; промисловий, шпигунство.

б) іменник – іменник

N₁ – N₂

Свобода, вибір; умови, виробництво; запит, споживачі; конкурентність, ринок; історія, маркетинг; зниження, доходи; стимулювання, збут; прибуток, фірма; ресурси, суспільство; ринок, капітали; гнучкість, система; права, людина; потреби, виконавець; процес, спеціалізація; підготовка, спеціаліст; охорона, власність.

Завдання 7. Розподіліть економічні терміни за родами. Значення незнайомих слів знайдіть у словнику.

Власність, маркетинг, інтеграція, право, облігація, оподаткування, план, виробник, підприємство, дохід, концерн, компанія, потреба, суспільство, аудитор, послуга.

Робота з текстами

Текст 1. Історія маркетингу

Словник

Визначення – определение	Існування – существование
Зустріти – встретить	Створений – создан
Становлення – становление	Освіта – образование
Зразок – образец	Засади – основы
Використовувати – использовать	Сервіс – сервис
Деякі – некоторые	Призвести – привести
Попередній – предыдущий	Відомий – известный
Замовлення – заказ	Вагомий – весомый
Виробництво – производство	Внесок – вклад

Перші форми маркетингової діяльності (визначення цінової політики та реклама) можна зустріти на початку становлення та розвитку товарно-грошових відносин. Інформація про рекламу товару зустрічається ще у Давньому Єгипті.

У 1650 році один із членів японської торгівельної фірми "Міцуї" відкриває у Токіо щось на зразок універсального магазину, у якому він вперше використовує деякі з основних принципів маркетингу: збір інформації щодо попиту та пропозиції для різних товарів, попереднє замовлення на виробництво популярних товарів, існування гарантійного терміну, протягом якого покупець має право повернути товар та отримати назад свої гроші, реклама тощо.

Теоретичні основи маркетингу як самостійної науки, що існує на стику економіки, етики, соціології та психології були створені американцем Сайресом Маккорміком. Маючи лише технічну освіту, він створив такі напрямки маркетингу, як вивчення та аналіз ринку, розробив основні засади та принципи вибору цінової політики та сервісу, що сприяло процвітанню його фірми "Інтернешнл Харвестер".

Одним із найбільш відомих українських науковців, який зробив вагомий внесок у маркетингову науку, зокрема в банківський маркетинг, є Брітченко Ігор Геннадійович – доктор економічних наук, професор, академік Академії економічних наук України.

Завдання до тексту

Завдання 8. Допишіть речення.

1. Перші форми маркетингової діяльності можна зустріти
2. У 1650 році один із членів японської торгівельної фірми
3. Теоретичні основи маркетингу як самостійної науки
4. Сайрес Маккормік, маючи лише технічну освіту, створив
5. Одним з найбільш відомих українських науковців, що зробили вагомий внесок у маркетингову науку, є

Завдання 9. Складіть план тексту й перекажіть його зміст.

Текст 2. Україна

Словник

Розташований – размещенный	Останній – последний
Східний – восточный	Відбуватися – происходит
Межувати – граничить	Господарський – хозяйственный
Північ – север	Промисловість – промышленность
Захід – запад	Машинобудування – машиностроение
Південь – юг	Кольоровий – цветной
Схід – восток	Будування – строительство
Сучасний – современный	Виробництво – производство
Утворитися – возникнуть	Потужний – мощный
Окремий – отдельный	Виробник – производитель
Виконавчий – исполнительный	Обладнання – оборудование
Гілка – ветвь	Дослідження – исследование
Влада – власть	Засновник – основатель
Посідати – занимать	

Україна розташована у Східній Європі. Її площа становить 603 628 км². Найбільша за площею країна з тих, чия територія повністю лежить у Європі.

Україна межує з Білоруссю на півночі, Польщею, Словаччиною та Угорщиною – на заході, Румунією та Молдовою – на південному заході, Росією на сході і північному сході. На півдні і південному сході омивається Чорним і Азовським морями.

Сучасна держава Україна утворилася в результаті розпаду Радянського Союзу 1991 року.

Україна – унітарна держава. Вона складається з 24 областей і Автономної Республіки Крим.

Україна є парламентсько-президентською республікою з окремою законодавчою, виконавчою та судовою гілками влади. Найвищим органом державної влади є Верховна Рада України, а главою держави – Президент України.

За чисельністю населення Україна посідає восьме місце у Європі. За даними останнього перепису населення, що відбувся у 2001 році, в Україні проживає понад 48,4 млн. осіб. Державною мовою в Україні є українська.

Україна – промислово-аграрна країна. Народногосподарський комплекс країни включає такі види промисловості: важке машинобудування, чорна та кольорова металургія, суднобудування, автомобілебудування, авіабудування, виробництво техніки, обладнання для електростанцій, нафтогазової та хімічної промисловості. Україна є потужним виробником та експортером електроенергії. Налагоджено виробництво ракетноносіїв, супутників та обладнання для дослідження космосу.

Україна має гори – Кримські на півдні та Карпати на Заході, моря – Азовське і Чорне. Найбільша ріка України – Дніпро.

Україна є одним із членів-засновників Організації Об'єднаних Націй.

Запитання до тексту:

1. Де розташована Україна?
2. Яка її площа?
3. З якими країнами межує Україна?
4. Які територіальні одиниці входять до складу України?
5. Якою республікою є Україна?
6. Що є найвищим органом влади і хто є главою держави в Україні?
7. Скільки людей проживає в Україні?
8. Яка мова є державною в Україні?
9. Яка промисловість представлена в Україні?
10. Які гори і які моря є в Україні?

Словник економічних термінів

АКТ – 1. Рішення державного органу у формі указу, постанови, закону, де визначено певні права та обов'язки для членів суспільства. 2. Офіційний документ, протокол, запис про який-небудь факт (наприклад, акт ревізії).

АКТИВ – 1. Частина бухгалтерського балансу (як правило, лівий бік), яка показує на певну дату всі належні підприємству активи (матеріальні цінності, кошти, боргові вимоги). 2. Майнові права (майно), що належать фізичній або юридичній особі.

АРБІТРАЖ – спосіб розв'язання суперечок, конфліктів, нез'ясованих питань, що виникають між юридичними особами у процесі їхньої господарської діяльності.

АУДИТ – перевірка офіційної бухгалтерської звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації щодо фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання з метою визначення достовірності їх звітності, обліку, його повноти і відповідності чинному законодавству.

БАЛАНС – система показників, що характеризують наявність різного виду ресурсів та їх використання.

БІРЖА – установа та організаційна форма гуртової торгівлі масовими товарами (товарна біржа) тощо.

БРОКЕР – офіційний посередник в укладанні угод на біржі.

БЮДЖЕТ – грошове вираження збалансованого розпису доходів і видатків держави, адміністративно-територіальної одиниці, підприємства, установи за певний період.

ВЕКСЕЛЬ – цінний папір, що засвідчує обов'язкову сплату боргу після настання терміну, визначеного у векселі.

ГАРАНТ – поручитель; юридична або фізична особа, держава, що дає гарантію (виступає запорукою) у чомусь.

ГРИВНЯ – національна валюта незалежної України, введена в обіг 2 вересня 1996 року.

ДЕБЕТ – ліва сторона бухгалтерських рахунків, що служить для відображення господарських операцій методом подвійного запису.

ДЕПОЗИТ – кошти, цінні папери, віддані до банку на зберігання

ДЕПОНЕНТ – 1. Фізична чи юридична особа, яка має певну суму грошей, не сплачену їй з якоїсь причини підприємством чи організацією у визначений термін і відкладену для подальшої виплати. 2. Власник депозиту.

ДИВІДЕНД – частина прибутку акціонерного товариства, яку щорічно розподіляють між акціонерами. Розмір дивіденду залежить від величини прибутку акціонерного товариства і вартості (номіналу) придбаних акцій.

ДИЛЕР – особа, яка займається перепродажем товарів, цінних паперів і валют.

ЕКВІВАЛЕНТ – 1. Товар, вартість якого відповідає вартості іншого товару. 2. Товар, яким виражено вартість іншого товару.

ЕКОНОМІКА – наука про господарство, засоби його ведення людьми, відносини між людьми в процесі виробництва та обміну товарів, закономірності перебігу господарських процесів.

ЕКСПЕРТ – фахівець з експертизи.

ЕКСПОРТ – вивезення товарів або капіталів за кордон. Загальна кількість або загальна вартість товарів, що вивозять за кордон.

ЕМБАРГО – накладання державою заборони (арешту) на ввезення іншими державами чи вивезення золота, чужоземної валюти, окремих товарів.

ЕМІСІЯ ГРОШЕЙ – випуск в обіг грошей у готівковій і безготівковій формах.

ЗАСТАВА – форма забезпечення боргових зобов'язань, яка передбачає передавання кредиторів майнових чи інших цінностей позичальника.

ІМПОРТ – закупівля в чужоземних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності товарів і ввезення їх на територію країни-імпортера.

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ – складання опису майна (інвентарю) підприємства, установи; періодична перевірка наявності цінностей, що перебувають на балансі підприємства, стану їх зберігання, правильності ведення складського господарства і реальності даних обліку.

ІНФРАСТРУКТУРА – комплекс галузей господарства, які обслуговують промислове сільськогосподарське виробництво, а також населення.

ІПОТЕКА – 1. Застава нерухомого майна (будівель, землі) для отримання в банку чи інших фінансових організаціях довготермінового кредиту. 2. Борг за іпотечним кредитом.

КОН'ЮНКТУРА РИНКУ – сукупність економічних умов, які формуються на ринку у певний час, за яких відбувається процес реалізації (рівень цін, стан товарних запасів).

КООПЕРАТИВ – об'єднання осіб з метою спільного виробництва і збуту продукції, закупівлі чи послуг тощо.

ЛЕГІТИМНІСТЬ – довіра до закону, влади, уряду.

ЛІМІТ – максимально допустима величина.

ЛІЦЕНЗІЯ – спеціальний дозвіл на здійснення комерційної діяльності, що отримують від державних органів.

МАРКЕТИНГ – комплексна система заходів щодо вивчення і прогнозування ринку, розширення збуту товарів і послуг.

МЕНЕДЖЕР – керівник. Як правило, менеджери – це керівний склад компаній, банків, фінансових і інших установ.

МЕНЕДЖМЕНТ – сукупність принципів, методів, засобів і форм управління, спрямованих на збільшення прибутку.

МИТО – 1. Державний грошовий збір (податок), що справляється з юридичних і фізичних осіб у разі здійснення між ними або між ними та державою певних дій, перелік яких визначається законодавством.
2. Податок, сплачуваний за перевезення товарів через кордон.

НОМІНАЛ – 1. Вартість, указана на цінних паперах, паперових грошах, монетах. 2. Ціна товару, зазначена у прейскуранті або на самому товарі.

ОРДЕР – бухгалтерський документ, який містить наказ на здійснення певної операції з грошовими засобами, матеріальними цінностями.

ПАЙ – сума внеску кожного учасника підприємницького проекту, що є свідченням членства і права участі в управлінні.

ПАРИТЕТ – 1. Валютний – співвідношення між валютами різних країн.
2. Принцип рівного представництва сторін.

ПАСИВ – 1. Частина бухгалтерського балансу, що показує джерела формування засобів підприємства, банку тощо та їх приналежність.
2. Сукупність боргів і зобов'язань підприємства.

ПАТЕНТ – 1. Документ, свідоцтво, що видається винахідникові.
2. Документ, що містить дозвіл на певне ремесло чи промисел за умови дотримання зафіксованих у ньому положень і внесення податкових платежів.

ПЕНЯ – штрафна санкція за несвоєчасне виконання фінансових зобов'язань.

ПРЕЙСКУРАНТ – перелік видів робіт, послуг, продукції, товарів тощо із зазначенням їх ціни або розцінок (тарифів) на них.

РАНТЬЄ – особа, яка живе за рахунок доходів від цінних паперів чи на проценти від наданого у кредит капіталу.

РАТИФІКАЦІЯ – затвердження органами верховної державної влади міжнародного договору чи угоди, укладеного повноважними представниками сторін, які домовляються; надає договору юридичної сили.

РЕВЕРС – 1. Зобов'язання викупити заставлений метал. 2. Зворотний бік медалі чи монети.

РЕВІЗІЯ – метод документального контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємства, установи, організації, дотриманням законодавства з фінансових питань, достовірністю обліку і звітності; спосіб документального покриття нестач, розтрат, привласнень чи крадіжок коштів і матеріальних цінностей, запобіганню фінансовим зловживанням.

РЕГРЕС – 1. Перехід від більш високих форм розвитку до нижчих. 2. Зворотна вимога відшкодувати збитки, що пред'являються однією особою іншій, з вини якої ці збитки виникли. 3. Зворотна вимога відшкодувати сплачену суму, що висувається однією особою іншій зобов'язаній особі.

РЕЄСТР – 1. Перелік, список, опис. 2. Книги, картки, аркуші певної форми, які використовують у бухгалтерській справі та діловодстві для обліку наявності і руху коштів, цінностей, різних документів.

РЕЗИДЕНТ – фізична або юридична особа певної країни чи інших країн, а також особа без громадянства, яка постійно проживає в певній країні.

РЕКВІЗИТИ – сукупність обов'язкових елементів у складі угоди чи документа, відсутність яких позбавляє угоду чи документ юридичної сили.

РЕСУРСИ – кошти, запаси, можливості, джерела чого-небудь (фінансові, економічні, матеріальні тощо).

САЛЬДО – 1. Різниця між грошовими надходженнями та витратами за певний період часу. 2. У бухгалтерії – залишок на рахунку бухгалтерського обліку.

СЕРТИФІКАТ – документ, який засвідчує відповідність товару певним стандартам чи технічним умовам, його якість, вагу, походження тощо.

ТЕНДЕР – особлива форма надання замовлень на постачання товарів і підрядів на виконання робіт, яка передбачає залучення пропозицій декількох постачальників (підрядників) з метою забезпечення найвірогідніших комерційних та інших умов угоди для організації торгів.

ТРАНСФЕР – переказ чужоземної валюти, золота, срібла з однієї фінансової установи або країни в іншу.

ТРЕЙДЕР – 1. Представник брокерської фірми в торговій зоні біржі. 2. Будь-яка юридична або фізична особа, що має право укладати угоди на біржі.

ТРЕСТ – об'єднання підприємств, пов'язаних між собою однорідністю продукції чи різними стадіями переробки сировини.

ФОНД – 1. Запаси, ресурси, нагромадження, капітал. 2. Кошти, матеріальні цінності, накопичувані з певною метою.

ФОНДОМІСТКІСТЬ – вартість основних виробничих фондів, що припадають на одиницю виробленої за рік продукції.

Рекомендована література

Основна

1. Бахтіярова Х. Ш. Українська мова : практичний курс для іноземців / Х. Ш. Бахтіярова, С. С. Лукашевич, І. З. Майданюк. – Тернопіль : ТНЕУ, 1999. – 115 с.
2. Гайдамака Г. Г. Збірник завдань з фонетики української мови для іноземних студентів усіх напрямів підготовки всіх форм навчання / Г. Г. Гайдамака. – Харків : ХНЕУ, 2010. – 50 с.
3. Гримич М. Українська мова щодня. Початковий рівень : навч. посіб. / М. Гримич, Н. Непийвода, В. Різун; за ред. І. Осташа. – Київ : "А.С.К.", 1998. – 278 с.
4. Євстигнєєва Г. А. Перші кроки українського мовлення : навчальний посібник для студентів-іноземців / Г. А. Євстигнєєва. – Львів : Світ, 1994. – 78 с.
6. Исиченко Ю. А. Самоучитель украинского языка / Ю. А. Исиченко, В. С. Калашник, А. А. Свашенко. – Київ : Вища школа, 1990. – 285 с.
7. Макарова Г. І. Розмовляйте з нами українською мовою / Г. І. Макарова. – Київ : Либідь, 1992 – 1993. – 212 с.
8. Практичний курс з української мови для студентів-іноземців : навч. посіб. / Г. Г. Гайдамака, Л. С. Данкіна, О. С. Черемська. – Харків : ХНЕУ, 2005. – 194 с.
9. Словник економічних термінів. Російсько-українсько-англійський. – Київ : ВД "Академія", 1997. – 264 с.

Додаткова

10. Альохіна С. В. Українська мова для іноземних студентів початково-предметні курси / С. В. Альохіна, Г. В. Онкович, Я. С. Шутенко. – Київ : "А.С.К.", 1998. – 96 с.
11. Белей О. Українська мова / О. Белей. – Львів : ВЦ ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – 312 с.
12. Вивчаємо українську : підручник / укл. Л. Г. Новицька, Т. М. Поліщук. – Львів : Світ, 1995. – 240 с.
13. Сучасний тлумачний словник української мови: 65 000 слів / за заг. ред. д-ра філол. наук, проф. В. В. Дубічинського. – Харків : ВД "ШКОЛА", 2006. – 1008 с.

Зміст

Вступ.....	3
Практичні заняття 1 – 3. Українські літери та звуки. Будова слова. Рід іменників.....	4
Практичні заняття 4 – 6. Позначення м'якості на письмі. Дієслово	9
Практичні заняття 7 – 9. Іменник. Особливості відмінювання чоловічих і жіночих прізвищ. Невідмінювані іменники.....	13
Практичні заняття 10 – 12. Прикметник. Узгодження прикметників з іменниками. Словотворення прикметників	17
Практичні заняття 13 – 16. Однорідні члени речення. Будова простого поширеного речення	21
Практичні заняття 17 – 19. Займенник. Відмінювання зворотного займенника СЕБЕ. Синтаксична роль займенника в реченні.....	25
Практичні заняття 20 – 22. Категорія часу дієслова. Творення дієприкметників	29
Практичні заняття 23 – 24. Суб'єктно-предикатні відношення. Вираження суб'єктно-об'єктних відношень	33
Практичні заняття 25 – 27. Числівник. Відмінювання кількісних і порядкових числівників	37
Практичні заняття 28 – 33. Вираження об'єктних відношень, прямий і непрямий об'єкти. Творення прикметників від іменників	42
Словник економічних термінів.....	47
Рекомендована література.....	52

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Збірник текстів і завдань
до практичних занять з навчальної дисципліни
"УКРАЇНСЬКА МОВА
(за професійним спрямуванням)"
для іноземних студентів
усіх напрямів підготовки
всіх форм навчання**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Дьолог** Ольга Станіславівна
Сметана Ірина Ігорівна

Відповідальний за видання *О. С. Черемська*

Редактор *К. Л. Бикова*

Коректор *О. Г. Лященко*

План 2016 р. Поз. № 264 ЕВ. Обсяг 54 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*